

STRIHÓ KRISZTINA

Az elektronikus kereskedelem kötelmi jogi aspektusai

Bevezető

A globalizációs folyamat hatása átszövi életünk, társadalmi- és gazdasági viszonyaink szinte minden szegmensét. A robbanásszerű technikai és technológiai fejlődés következtében, a különböző elektronikus kommunikációs eszközök, berendezések megjelenésével, dinamikus korszerűsítésével a digitális környezet megjelenik valamennyi területen. A jogalkotó számára is kihívás az elektronikus úton létesített kontraktusokra irányadó normatív háttér megalkotása, hiszen a jogalanyok nagy része a kézzel fogható, papír alapú jogügyletek érvényességében bízik. Jóllehet az on-line módszerek felgyorsítják a folyamatot, sokan mégis a nehezebb, de megszokott és elfogadott, személyes találkozás közbeiktatásával kötött megállapodásokat részesítik előnyben. Továbbá a technológiai- és médiasemlegesség követelménye értelmében olyan jogszabályok elfogadására van szükség, amely különböző jogtechnikai megoldások (nyitott törvényhely, példálózó felsorolás) érvényesítésével biztosítják, hogy gyakori módosítás nélkül is kiterjedjen a norma hatálya az újabb és újabb digitális eszközökkel létesített jogügyletekre. Megfelelő garanciális rendelkezéseket, intézményeket kell beiktatni a szerződő felek, a fogyasztó és a szolgáltató, jogi védelme érdekében. A szolgáltatás igénybe vevője hátrányos helyzetben van, mivel foglalkozási körén kívül köt szerződést, tehát a jogügylet szempontjából lényeges információkkal nem rendelkezik, kompenzációként a jogalkotó a szolgáltató oldalán széles körű tájékoztatási kötelezettséget ír elő, valamint speciális adatkezelési és fogyasztóvédelmi rendelkezéseket kell betartani az elektronikus kereskedelmi szolgáltatás nyújtása során. A szolgáltatót viszont védelmezni kell a komolytalan, nem cselekvőképes személyek megrendeléseivel szemben. Emellett a szerződő partnereken túl biztosítandó a szerződés közvetett tárgya jogosultjainak – például könyvértékesítés során a szerzők – jogi védelme is.

Jelen tanulmány célja a hatályos joganyag feldolgozásával néhány kifejezetten polgári jogi jellegű probléma felvetése, az elektronikus kereskedelmi szolgáltatás polgári jogi vetületeinek áttekintésével. Alapvetően az on-line úton elérhető kereskedelmi szolgáltatás és a kapcsolódó jogviszony kerül elemzésre, így a szerződő partnerek nevesítése és jellemzése, a jogügylet tárgya és tartalma, valamint a szerződéskötés folyamata, módosítása, a kontraktus megszegését eredményező magatartások, illetve azok jogkövetkezményei, és a megszűnéshez vezető jogi tények. A szerződésben résztvevő, érintett jogalanyok felelősségének ismertetésére külön részben kerül sor. A helytállás szabályozásával törekedni kell a felek közötti összjátás lehetőségének megelőzésére, kizárására, ugyanis a jogszabály megkerülésével közzétett jogsértő információval okozott kár nem csak a fogyasztók oldalán mutatható ki hátrányként, hanem a verseny tisztaságát is veszélyezteti [ráadásul a költségvetés is hátrányt szenved(het) el]. Az elektronikus kereskedelmi szolgáltatás nyújtására irányuló szerződés sajátosságából kifolyólag célszerű a jogviszony alanyai felelősségének joglapját, mértékét pontosan meghatározni, mivel a távollévő felek viszonylatában nehéz kétséget kizáróan azonosítani a feleket. Jelen tanulmánynak nem képezi tárgyát az elektronikus hirdetésekre vonatkozó rendelkezések és anomáliák ismertetése.

I. Az elektronikus kereskedelmi szolgáltatás meghatározása

1. Információs társadalommal összefüggő szolgáltatásnak minősül a távollévő felek között elektronikus úton, főszabály szerint ellenszolgáltatás fejében nyújtott szolgáltatás, amennyiben a szolgáltatás igénybe vevője egyedileg fér hozzá a szolgáltatáshoz [az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről szóló 2001. évi CVIII. törvény (a továbbiakban: Ektv.) 2. § f) pont]. A globalizálódó gazdaság és társadalom által életre hívott új típusú jogviszony megvalósulásához a meghatározásban ismertetett négy követelmény egyidejű fennállása (konjunktív feltételek) szükséges:

- a) távollévő felek (a jogviszony alanyai fizikai értelemben nem egy térben helyezkednek el);
- b) elektronikus út, amely nem azonosítható a világhálóval, hiszen az internetnél szélesebb kört ölel fel ez a fogalom¹ (a felek távollétében alkalmas jognyilatkozat tételére, az érvényesség egyik kritériuma);

¹ Digitális eszköznek minősül a vezetékes, rádiótechnikai, optikai vagy egyéb elektromágneses eszköz, amennyiben megfelel alkalmas elektronikus adatfeldolgozásra, tárolásra, valamint továbbításra [Ektv. 2. § b) pont]. Például az internet, vezetékes telefon, mobiltelefon, kábeltelevíziós hálózatok, különböző műholdas kapcsolatok.

- c) főszabályként a visszterhes ügyletek tartoznak az információs társadalommal összefüggő szolgáltatás hatálya alá, azonban kivételes jelleggel megengedett az ingyenesség² is (a szolgáltatás-ellenszolgáltatás relációjában előírt értékegyensúly utal a jogügylet gazdasági jellegére);
- d) egyedi hozzáférés a szolgáltatás igénybe vevője részéről (az egyedi hozzáférés kifejezés nem a fogyasztó általi közvetlen ajánlattételre, megrendelésre utal, hanem a szolgáltatás jellegére, amely bárki által igénybe vehető, továbbá az igénybevétel módjára, mivel a jogalkotó rendelkezésénél fogva kizárólag a „point to point”³ szolgáltatás tartozik az információs társadalommal összefüggő szolgáltatás hatálya alá, így a „point to multipoint”⁴ jellegű teljesítés nem).

Az információs társadalommal összefüggő szolgáltatás hatálya alá tartoznak az on-line módon, számítógépes rendszereken keresztül realizálódó gazdasági, kereskedelmi tevékenységek, amennyiben megfelelnek a fent említett kritériumoknak. Az elektronikus kereskedelmi szolgáltatás az információs társadalommal összefüggő tevékenységek egy szűkebb körét, speciális aspektusát érintik. Elektronikus kereskedelmi szolgáltatásnak minősülnek azok az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, amelyek célja valamely birtokba vehető forgalomképes ingó dolog – ideértve a pénzt és az értékpapírt, valamint a dolog módjára hasznosítható természeti erőket –, szolgáltatás, ingatlan, vagyoni értékű jog (a továbbiakban együtt: áru)⁵ üzletszerű értékesítése, beszerzése, cseréje vagy más módon történő igénybevétele [Ektv. 2. § a) pont]. A meghatározás értelmében a digitális eszközök segítségével nyújtott szolgáltatások hatálya alá azok az információs társadalommal összefüggő jogügyletek tartoznak, amelyek a négy általános feltétel mellett a fogalomban meghatározott magatartásokra irányulnak, így a szerződés közvetett tárgyának (áru) üzletszerű értékesítésére, beszerzésére, cseréjére, egyéb módon történő birtokba adására, esetleg használatba adására.

² Például a térítésmentesen nyújtott digitális információadás.

³ Adott időpontban egy meghatározott igénybe vevő részére nyújtja a szolgáltatást a másik fél, tehát szó szerinti fordítás szerint ponttól pontig történik az adatátvitel, a teljesítés, mint az elektronikus eszközök (e-mail) segítségével továbbított kereskedelmi tájékoztatás, vagy a megrendelt szoftver letöltése.

⁴ A szolgáltató egyidejűleg több fogyasztó számára teszi elérhetővé a szolgáltatást, például a televízió- és a rádióműsor terjesztése esetén.

⁵ A fogyasztóvédelemről szóló 1997. évi CLV. törvény, valamint egyes kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2008. évi XLII. törvénnyel összhangban módosította a jogalkotó az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások fogalmát is, hiszen a korábbi közvetett tárgy – áru és szolgáltatás – helyett a fogyasztóvédelmi megközelítés szerinti áru fogalmát használja azzal, hogy a terméknek tekintendő birtokba vehető forgalomképes ingó dolgok hatálya alól nem veszi ki a pénzt és az értékpapírt [2008. évi XLII. törvény 2. § f) pont].

Összefoglalva a következő követelmények egyidejű teljesülése esetén beszélhetünk elektronikus kereskedelmi szolgáltatásról:

- a) távollévő szerződő partnerek;
- b) elektronikus kommunikációs eszközzel tett jognyilatkozatok;
- c) főszabály szerint visszerthes jogügylet;
- d) az igénybe vevői pozícióban lévő fogyasztó egyedi hozzáférése az áruhoz, illetve a szolgáltatáshoz;
- e) üzletszerű értékesítés, vagy beszerzés, vagy csere vagy más módon megvalósuló igénybe vétel keretében;
- f) amennyiben a szolgáltatás nyújtása a Magyar Köztársaság területéről történik⁶ vagy hazánk felé irányul⁷ [Ektv. 1. § (1) bekezdés a) pont].

Azonban a kereskedelemről szóló törvény (2005. évi CLXIV. törvény) értelmében nem szükséges üzletet⁸ létesíteni az elektronikus kereskedelmi szolgáltatás nyújtónak⁹ [3. § (3) bekezdésének n) pontja].

Az elektronikus közegben érvényesen tehető jognyilatkozatok köre napjainkban egyre nagyobb területet ölelnek fel, a gazdasági és társadalmi viszonyok jogalanyait egyre nagyobb számban érintik az on-line módon továbbított akaratnyilatkozatok. A digitális jogügyletek a következő aspektusokban jelenhetnek meg:

- a) A2A (administration to administration): ezen kontraktusoknál az adminisztráció áll az adminisztrációval szemben, tehát a jogviszony mindkét pólusán az állam, illetve az állam képviseletében valamely állami szerv (annak képviselője) áll, így kizárólag a közigazgatási jogszabályok hatá-

⁶ A szolgáltatás a Magyar Köztársaság területéről nyújtott, amennyiben a szolgáltató az információs társadalommal kapcsolatos tevékenységét a Magyar Köztársaság területén lévő székhelyén, telephelyén vagy lakóhelyén fejti ki [Ektv. 2. § (h) pont].

⁷ A Magyar Köztársaság területére irányul minden olyan szolgáltatás, amelyről az alkalmazott nyelv, a pénznem és egyéb körülmények alapján valószínűsíthető, hogy magyarországi igénybe vevő részére teszik hozzáférhetővé [Ektv. 2. § g) pont].

⁸ Üzletnek tekintendő az irányadó normának megfelelően a szilárd térelemekkel körülhatárolt, talajjal egybeépített vagy ahhoz rögzített, tartós használatra készült, rendszeresen (állandóan vagy ideiglenes jelleggel) nyitva tartó kis- és nagykereskedelmi, jármű- és üzemanyag-kereskedelmi, vendéglátó, szálláshely-szolgáltató, idegenforgalmi, továbbá lakossági fogyasztási cikk javító-szolgáltató értékesítési hely, ideértve a lakástól vagy lakóingatlantól műszakilag el nem különíthető, fogyasztási cikk javító-szolgáltató tevékenység céljára kialakított helyet, a raktározás, tárolás célját szolgáló nyitott, értékesítést folytató helyet, valamint a különböző intézményekben, munkahelyeken üzemelő értékesítő helyeket, továbbá a mozgóboltot [Kereskedelemről szóló tv. 2. § r) pont].

⁹ A kereskedelmi szolgáltatás nyújtása a kereskedelmi tevékenységek egyik fajtája [Kereskedelemről szóló tv. 2. § g) pont], amely a termékek értékesítését elősegítő vagy az értékesítéssel összefüggő szolgáltatások üzletszerű nyújtását jelenti, így különösen a termékek kölcsönzése, kis-kereskedelem keretében értékesített fogyasztási cikkek javítása [Kereskedelemről szóló tv. 2. § f) pont].

- lya alá tartoznak. Gyakorlatilag a digitalizált államigazgatással azonosíthatjuk az A2A rövidítést; például az egyablakos rendszer.
- b) A2B (administration to business)/ B2A (business to administration): az alábbi jogviszony egyik oldalán az állam, illetőleg valamely állami szerv (annak képviselője) található, míg a másik pozícióban a gazdaság valamely szereplője. Ebben a pontban ismertetett megjelenési formára is irányadóak a közigazgatási jogi normák; például az elektronikus ügyintézés a vállalkozások és a közhivatalok között, mint a cégeljárás.
- c) B2B (business to business): a szerződő felek mindegyike a gazdasági életben fejt ki tevékenységét és szakmai körében bocsájtja ki jognyilatkozatát¹⁰. Ezen jogügyletek már a civil jog hatálya alá tartoznak, azonban a tanulmány nem tárgyalja részletesen a rájuk vonatkozó szabályokat. Ez a terület a vállalkozások közötti együttműködést, kereskedelmi folyamatokat jelenti.
- d) B2C (business to consumer)/ C2B (consumer to business): a B2B típusú jogügyletekhez képest annyiban tér el a B2C/C2B jellegű forma, hogy a jogviszony egyik pólusán fogyasztó¹¹ áll. A polgári jogi normák szerint megítélendő kontraktusok köréből jelen dolgozatban ezen szerződések kerülnek kifejtésre, mivel az előző [c)] pontban ismertetett konstrukcióhoz képest ebben az esetben a fogyasztói „jelenlét”/érintettség következtében a jogalkotó meghatározott többletjogokat, biztosítékokat épített be a fogyasztói minőségből eredő hátrány kiegyenlítése érdekében.
- e) C2C (consumer to consumer): a fogyasztó – fogyasztó relációjában tett jognyilatkozatokra utal ez a rövidítés, vagyis a természetes személyek kölcsönös magánjellegű közléseit¹² jelöli. A jogalkotó rendelkezésénél fogva eleve kizártak az Ektv. hatálya alól, mivel a szerződés mindkét pólusán olyan jogalany található, aki szakmai tevékenységén kívül tesz nyilatkozatot. A C2C jogviszonyok esetén a szerződő felek szakmai, gazdasági tevékenységük körén kívüli célból járnak el, érdeklődési körhöz igazodó klubok, on-line bolhapiacok.

¹⁰ Vállalkozásnak tekinti a jogalkotó a gazdasági vagy a szakmai (szabályozott szakmának minősülő) tevékenységével összefüggő célok érdekében eljáró jogalanyokat (természetes személy, jogi személy, jogi személyiség nélküli szervezet, ideértve a külföldi székhelyű vállalkozás magyarországi fióktelepét) [Ektv. 2. § t) pont].

¹¹ Az elektronikus kereskedelemre irányadó értelmező rendelkezés értelmében fogyasztónak minősül az a természetes személy, aki önálló foglalkozásán és gazdasági tevékenységén kívül eső célok érdekében jár el [Ektv. 2. § v) pont].

¹² A magánjellegű közlés fogalmát hatályon kívül helyezte a jogalkotó 2007. augusztus 5. napjától. Így meghatározása a törvény egészének figyelembe vételével és tételes szabályokból következtethető ki: az on-line közlés abban az esetben tekintendő magánjellegűnek, ha a fél e-mail vagy azzal egyenértékű kommunikációs eszközzel tesz nyilatkozatot magáncélból, tehát nem szakmai, üzleti, kereskedelmi tevékenységével összefüggésben [Ektv. 6. § (5) bekezdés], valamint nem közfeladat ellátása során.

- f) C2A (consumer to administration) / A2C (administration to consumer): a jogviszony egyik pólusán a fogyasztó áll, vele szemben az állam (az államot képviselő szerv vagy személy). Az esszének ezen kontraktusok nem képezik tárgyát, mivel elsődlegesen a közigazgatási jogi normák az irányadók a C2A/A2C felek viszonylatában; az elektronikus ügyintézés, mint például a digitalizált adóügyintézés az ilyen típusú jogügyletek közé sorolhatóak.

2. Jogszabályi háttér

Az elektronikus kereskedelmi szolgáltatás jogforrási hierarchiáját vizsgálva megállapítható, hogy egy több szintű, komplex struktúra segítségével rendezhetőek a tanulmány tárgyát képező jogviszonyok. A konkrét szerződés esetén változhat az alkalmazandó jogszabályok száma attól függően, hogy milyen digitális tevékenység, áru a jogviszony tárgya. A speciális szintű normáktól haladva az általános jellegű normák felé érvényesül a gyakorlatban követendő „a lex specialis derogat legi generali” alapelv.

- Az elektronikus hírközlésről szóló 2003. évi C. törvény (a továbbiakban: Eht.; különösen „Az elektronikus hírközlési szolgáltatásokra, illetőleg tevékenységekre vonatkozó szabályok” című harmadik része; például az Ektv. az elektronikus kommunikációs eszközök igénybe vételével továbbított digitális reklámokra vonatkozó rendelkezéseket tartalmazza, az Eht. az automatizált hívóberendezéssel, telefon által és egyéb hírközlési rendszerek útján megjeleníthető közvetlen üzletszerzést és tájékoztatást rendezi.)
- Az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről szóló 2001. évi CVIII. törvény;
- A távollévők között kötött szerződésekről szóló 17/1999. (II. 5.) Korm. rendelet (a továbbiakban: 17/1999. Korm. rendelet; az elektronikus kereskedelmi szolgáltatás az egyik speciális megjelenési formája a távollévők között kötött szerződésnek¹³);
- A kereskedelemről szóló 2005. évi CLXIV. törvény;
- A nyilvántartásba vételre kötelezett áruk és szolgáltatások köréről és az ezekre vonatkozó kereskedelmi tevékenység gyakorlásának feltételeiről 25/2007. (II. 28.) GKM rendelet (az elektronikus kereskedelmi tevékenység megkezdésének feltétele a nyilvántartásba vétel¹⁴);

¹³ PAPP TEKLA: *Atipikus szerződések*. Egyetemi jegyzet. Tyras. Szeged, 2007.

¹⁴ A Gazdasági és Közlekedési Minisztérium Engedélyezési és Közigazgatási Hivatala a online kereskedelemmel foglalkozó cégek tevékenységét csomagküldő tevékenységnek minősítette, így csak formálisan tettünk eleget az előzetes engedélyezést kizáró procedúrák kizárását előíró

- A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.) kötelmi általános része érvényesül szubszidiárius jelleggel –mintegy háttérnormaként– magánjogi kódexünkben foglalt szakaszok abban az esetben alkalmazandóak, ha az előbbi jogszabályok egyike sem rendelkezik az adott jogi helyzetről.

A felsorolt jogszabályok közül speciális szinten helyezkedik el az elektronikus kereskedelmi szolgáltatással összefüggésben az Ektv., az Eht., és a 17/1999. Korm. rendelet, amelyek közül az elektronikus hírközlésről szóló norma csak abban az esetben alkalmazandó még az Ek törvényt is megelőzve, ha a hivatkozott törvénytől, zárójelben feltüntetett magatartások kerülnek kifejtésre. A 17/1999. Korm. rendeletben foglaltak az Ek törvényben nem szabályozott kérdések rendezésére irányadóak. Az elektronikus kereskedelmi tevékenység megkezdésének konkrét feltételeit a nyilvántartásba vételi eljárásról szóló GKM rendelet tartalmazza. Amennyiben sem az Ektv. (vagy tevékenységtől függően más jogszabály) sem a 17/1999. Korm. rendelet nem rendelkezik a jogviszony valamely aspektusáról, akkor mögöttes normaként érvényesül a kereskedelemről szóló tv. és a Ptk. kötelmi általános része.

Az alkalmazandó jogszabályok köre és sorrendje a konkrét jogi helyzet függvényében változhat. A vizsgálandó társadalmi, gazdasági jogviszony sajátosságaihoz igazodva ki is egészülhet a jelen tanulmányban feltüntetett hierarchia. E kérdéskörnek az elemzése azonban egy újabb esszé témáját képezheti.

II. A jogviszony alanyai

Szűk értelemben kétpólusú jogviszonyról beszélhetünk, hiszen az elektronikus kereskedelemmel kapcsolatos szerződés a szolgáltató és a szolgáltatás igénybe vevőjének egybehangzó és kölcsönös akaratnyilatkozatának eredményeképpen jön létre. Mindkét fél lehet bármely jogalany, így természetes személy, jogi személy, illetve jogi személyiség nélküli szervezet. A szolgáltató [Ektv. 2. § k) pont] részéről történik az információs társadalommal összefüggő szolgáltatás nyújtása az igénybe vevő [Ektv. 2. § d) pont] irányába. A hivatkozott jogszabály személyi hatálya tipikusan kiterjed a közvetítő szolgáltatóra is, az alapjogviszony szempontjából harmadik félnek minősülő, kvázi közreműködő személy, szintén bármely jogalany speciális szolgáltatói minőségénél fogva. A közvetítő szolgáltató biztosítja a szerződés megkötésével összefüggésben az egyszerű

brüsszeli követelménynek az Ektv. 3. § (1) bekezdésével. A hivatkozott előfeltétel – az előzetes engedélyezést kizáró elv – deklarálását követően ugyanis a jogalkotó két alpontba sorolja a kivételes eseteket [Ektv. 3. § (2) bekezdésének a) és b) pontjai].

adatátvitelt és a hozzáférést [Ektv. 2. § 1) pontjának la) alpont], a gyorsítótárat¹⁵ [Ektv. 2. § 1) pontjának lb) alpont], a tárhelyszolgáltatást¹⁶ [Ektv. 2. § 1) pontjának lc) alpont], valamint a keresőszolgáltatást [Ektv. 2. § 1) pontjának ld) alpont].

III. A jogviszony tárgya

A szerződés közvetlen tárgya az áru üzletszerű értékesítése, beszerzése, cseréje vagy más módon történő igénybevétele. A kontraktus közvetett tárgya az az áru¹⁷, amelyre nézve a szerződéskötés elektronikus úton történik, illetve esetlegesen a teljesítés és az ellenszolgáltatás nyújtása is, amelyre a jogügylet közvetlen tárgyaként meghatározott magatartás irányul.

Az elektronikus kereskedelem keretében esetlegesen kifejthető magatartásokból – értékesítés¹⁸, beszerzés¹⁹, csere²⁰, valamint más módon történő igénybevétele-

¹⁵ A gyorsítótár (cache) számítógépek átmeneti tárolóegysége, amely megelőző műveleteknél használt vagy a világhálóról lehívott adatok ideiglenes tárolására szolgál (http://gisfigyelo.geocentrum.hu/informatika/kisokos_gyorsitotar.html; 2008. szeptember 12.). A gyorsítótár segítségével az átlagosnál gyorsabban juthatunk bizonyos információkhoz, mivel nem az eredeti helyükről (például egy adott web-címről) érjük el a keresett adatokat, hanem a böngészőprogram használatával a tárterületről.

¹⁶ Amennyiben egy on-line üzlet honlapot kíván működtetni, célszerű igénybe vennie szolgáltatás keretében webtárhelyet annak érdekében, hogy mások – így a célszemélyek, a lehetséges fogyasztók – számára is elérhető legyen.

¹⁷ Az áru hatálya alá tartozik a termék, az ingatlan, a vagyoni értékű jog és a szolgáltatás [2008. évi XLII. törvény 2. § 1) pont]. Termék minden birtokba vehető forgalomképes ingó dolog – ide nem értve a pénzt, az értékpapírt és a pénzügyi eszközt – és a dolog módjára hasznosítható természeti erő [2008. évi XLII. törvény 2. § f) pont]. Szolgáltatásnak tekintendő minden olyan ellenszolgáltatás ellenében végzett tevékenység, amely a megrendelő, illetve a megbízó igényének kielégítésére valamely eredmény létrehozását, teljesítmény nyújtását vagy más magatartás tanúsítását foglalja magában, kivéve a terméket, az ingatlant és a vagyoni értékű jogot [2008. évi XLII. törvény 2. § g) pont].

¹⁸ A jogalany tevékenysége értékesítésnek minősül a kereskedelmi hivatalos változat értelmében, amennyiben elad vagy ritkán elcserél vagy áruját a piacon értékesíti. További megközelítés szerint értékesít, aki felhasználja és hasznosítja, értékesíti tudását. (Magyar Értelmező Kéziszótár. Akadémiai Kiadó. Budapest, 1988. 321. Tehát az értékesítés lényege az ellenérték fejében történő tulajdonjog átruházásában ragadható meg. A Jogi Lexikonban nem található az értékesítés meghatározása.

¹⁹ Beszerzés alatt értendő az a cselekvés, eljárás, amelynek során valamit beszereznek. A beszerzési ár a feldolgozás céljából megvásárolt terméknek a vevő részéről teljesítendő ára (Magyar Értelmező Kéziszótár. Akadémiai Kiadó. Budapest, 1988. 123.). Beszerzés által biztosítandó a szükséges nyersanyag, áru és eszköz (Magyar Értelmező Szótár; <http://ertelmezoszotar.atw.hu>; 2008. szeptember 18.). A Jogi Lexikon nem tartalmazza a beszerzés fogalmát.

²⁰ A csere az a cselekvés, hogy valakit vagy valamit cserélnek, illetve ennek a megtörténte és eredménye. Közgazdasági szempontból a csere emberi kapcsolatoknak a munkamegosztás során kialakult fajtája, amely a termelt javak kölcsönös átengedésében és egymást szolgáló tevékenységben nyilvánul meg (Magyar Értelmező Kéziszótár. 1988. 187.). A csere röviden a szerződő

le²¹, figyelemmel az üzletszerűsége, az ügylet gazdasági jellegére – kiindulva érdemes megvizsgálni, hogy a Polgári Törvénykönyv kötelmi különös részében nevesített szerződések közül melyik keretében nyújtható digitális úton szolgáltatás a fogyasztó számára. Lényeges előfeltétel az on-line ügyletek általános elismertségének eléréséhez a megfelelő biztosítékok, jogilag meghatározott garanciális szabályok, jogintézmények rögzítése, így különösen az elektronikus aláírás általános elismerése, közhiteles elektronikus nyilvántartások létesítése. A digitális közegben létesített megállapodások esetében fokozott jelentőséget nyer a bizalom, a jogbiztonság megteremtése. Megállapíthatjuk, hogy szinte valamennyi jogügylet alkalmas „az elektronikus kereskedelmi szolgáltatás befogadására”.

IV. Az elektronikus kereskedelmi jogviszony létesítésére irányuló szerződéskötés folyamata

1. A szerződés létrejötte

A szerződés a felek akaratának kölcsönös és egybehangzó kifejezésével jön létre [Ptk. 205. § (1) bekezdés], ennek megfelelően legalább két, érvényes jognyilatkozat szükséges a jogügylet létesítéséhez, amelyből az egyik az ajánlat²², a másik az elfogadó nyilatkozat. Az alaphelyzetként ismertetett sémát megelőzheti egy további nyilatkozat, az ajánlattételi felhívás.

Az elektronikus kereskedelmi szolgáltatás megvalósítására irányuló kontraktus megkötése során az alkalmazott digitális eszköz függvényében változhat az első jognyilatkozat, hasonlóan az alkalmazandó jogszabályok speciális szintjén elhelyezkedő, de az Ek törvényhez képest mögöttes normaként funkcionáló távollévők között kötött szerződés esetén, amikor „a szerződés érdekessége, hogy az igénybevett távközlő eszköztől függ, hogy mi lesz az első jognyilatkozat: a felhívás ajánlattételre vagy az ajánlat.”²³

Példával szemléltetve kerülnek ismertetésre a szerződéskötési mechanizmus különböző változatai.

Az első esetben a fogyasztó számára a „Teleshop” című műsor útján a szolgáltatás nyújtója (illetve a közvetítő szolgáltató) bemutatja valamely értékesítésre kínált termékét, szolgáltatását; jogi szempontból ajánlattételi felhívásnak minősül. Az igénybe vevő telefonon történő megrendelése tekintendő ajánlatnak, amelyre a szolgáltató oldaláról érkezik az elfogadó nyilatkozat. Szintén életsze-

felek közötti kölcsönös tulajdonjogátruházással azonosítható. A Jogi Lexikonban csak a csere-szerződés kerül nevesítésre és kifejtésre.

²¹ Az igénybevétel alatt birtokba- és/vagy használatba adást kell értenünk.

²² Az ajánlat a jognyilatkozatok köréből az az utolsó előtti akaratnyilatkozat, amelynek elfogadásával létrejön a szerződés.

²³ PAPP TEKLA: *Atipikus szerződések*. Egyetemi jegyzet (Tyras. Szeged, 2007. 24.)

rűen példázza az ajánlattételi felhívással induló procedúrát, ha az igénybe vevő valamely webáruház honlapján tájékozódik a szolgáltató által kínált termékekről, majd megrendeli a kiválasztott árut és/vagy szolgáltatást elektronikus úton (e-mail-ben, vagy a honlapon keresztül), végül a szolgáltató visszaigazolásával jön létre a szerződés.

A másik esetben például a szolgáltató a potenciális fogyasztók részére küldött digitális leveléhez csatolt ajánlatnak minősülő katalógusából²⁴ történő megrendeléssel, tehát az elfogadó nyilatkozat továbbításával jön létre a jogügylet. Az Ek törvény nem rendelkezik arról az esetről, ha a szolgáltató telefon útján keresi fel a fogyasztót, így a 17/1999. Korm. rendelet szabályai az irányadóak, amelynek értelmében ha a vállalkozás telefonon tesz szerződéskötésre ajánlatot, akkor a telefonbeszélgetés megkezdésekor köteles közölni legalább cégnevét (nevét), székhelyét (lakóhelyét) és telefonszámát, valamint a fogyasztó figyelmét kifejezetten köteles felhívni, hogy szándéka jogügylet kötésére irányul [17/1999. Korm. rendelet 2. § (3) bekezdés].

Amennyiben a felek szándéka ingatlan adásvételére irányul az e-mailben megvalósult ajánlatváltás önmagában nem, csupán a fokozott biztonsági elektronikus aláírással²⁵ aláírt elektronikus dokumentum útján tett nyilatkozatváltás felel meg az írásba foglalás követelményének (BDT 2008. 1765.).

Az ajánlattevő ajánlatához meghatározott ideig kötve van: amennyiben a fogyasztó továbbítja megrendelését, ajánlatát, a szolgáltató köteles a jognyilatkozat megérkezését az igénybe vevő felé on-line eszköz útján haladéktalanul, de legkésőbb 48 órán belül²⁶ elfogadó nyilatkozatával visszaigazolni [Ektv. 6. § (2) bekezdés]. A jogalkotó nem rendelkezik külön a speciális szintű jogszabályban az ajánlati kötöttség időtartamáról, ha a szerződéskötés első lépéseként a szolgáltató tesz ajánlatot a fogyasztó irányába. Így ebben az esetben – ha az ajánlattevő nem határozza meg – együttesen jelenlévő felek között (például telefon) a címzett vagy elfogadja nyomban az ajánlatot, vagy elfogadás hiányában nyomban megszűnik az ajánlati kötöttség; távollévő felek viszonylatában pedig az ajánlattevő mindaddig kötve van ajánlatához, amíg rendes körülmények között megérkezhet az elfogadó nyilatkozat [Ptk. 211. § (2) bekezdés].

Az ajánlat – amennyiben még nem hatályosult – visszavonható, azonban a visszavonó nyilatkozatnak legkésőbb a visszavont nyilatkozattal egyidejűleg

²⁴ A katalógus akkor tekintendő kötelező érvényű ajánlatnak, ha az abban bemutatott termékek lényeges tulajdonságait – különösen az áru nevét, árát, mennyiségét – pontosan megjelölte és nem kötötte ki a prospektus tájékoztató jellegét.

²⁵ Az elektronikusan tett szignó a következő feltételek fennállása esetén minősül fokozott biztonságúnak: az aláírás alapján azonosítható az aláíró, továbbá kizárólag az aláíróhoz köthető, valamint az aláírás létesítéséhez használt eszközökre csak az aláíró gyakorolhat befolyást, és a dokumentum tartalmához olyan módon kapcsolódik, hogy minden – az aláírás elhelyezését követően a dokumentumon tett – módosítás érzékelhető [Eat. 2. § 15. pontjának a)-d) alpontjai].

²⁶ Az ajánlati kötöttség abban az időpontban kezdődik, amikor az ajánlat a címzettel szemben hatályosul.

meg kell érkeznie a másik félhez, akinek tudomást kell róla szereznie [Ptk. 214. § (2) bekezdés].

Alapvető kérdés, hogy a jognyilatkozatok mely időpontban lépnek hatályba, tehát jogi értelemben mikor jön létre a szerződés.

Célszerű az igénybe vett digitális eszközhöz igazodva megvizsgálni a keletkezés pillanatát. Ha például vezetékes- vagy mobiltelefon közvetítette a nyilatkozatokat, akkor a Ptk. irányadó rendelkezéséből kiindulva, megállapítható, hogy a másik fél tudomásszerzésével válik hatályossá [214. § (1) bekezdésének első fordulata]. Amennyiben a világháló szolgáltatott megfelelő közeget a szerződő partnerek számára, akkor a hatályba lépés feltétele a jognyilatkozat másik félhez való megérkezése [214. § (1) bekezdésének második fordulata]. Az ajánlat, és az elfogadó nyilatkozat akkor minősül megérkezettnek a szolgáltatás nyújtójához, valamint az igénybe vevőhöz, amikor az számára hozzáférhetővé válik [Ektv. 6. § (3) bekezdés]. A szerződés létrejöttéhez elegendő a megrendelést visszaigazoló nyilatkozatnak az ajánlattevő levelezési bázisában történő megjelenése. Tehát a hatályba lépésnek – maradandó eszköz alkalmazásakor – nem feltétele az elektronikus úton érkezett üzenet megnyitása, elolvasása.

2. A szerződés megkötését, teljesítését támogató, elősegítő jogintézmények, rendelkezések

A jogalkotó számos többlet jogintézményt, rendelkezést iktatott be az elektronikus kereskedelmi szolgáltatás vonatkozásában annak érdekében, hogy fokozza a relatíve új típusú jogviszonnyal szembeni bizalmat, mérsékelje a személyes kontaktus hiányából eredő érvénytelen szerződések számát, továbbá a fogyasztó „laikus” mivoltából folyó hátrányok kompenzálásáért. A felsorolt célok elérését szolgálja például a „one click order” tilalmának bevezetése, a szolgáltatót terhelő speciális és meglehetősen széles körű tájékoztatási kötelezettsége. Érdemes azonban kiemelni, hogy nem csak a szolgáltatás igénybe vevőjét szükséges jogilag védelmezni, hanem szerződő partnerét is. Ugyanis a szolgáltatói pozícióban lévő fél is kiszolgáltatót a komolytalan, cselekvőképességgel nem rendelkező megrendelőkkel, fogyasztókkal szemben. A következőkben a hivatkozott szakaszok kerülnek ismertetésre.

A szerződéskötés folyamatában érvényesítendő követelmény a „one click order tilalma”, amelynek értelmében jogsértő magatartásnak minősül az egyetlen kattintás eredményeképpen keletkező szerződés. A szolgáltató részéről érkező ajánlattételi felhívással kezdődő metódusban a szolgáltatást nyújtó visszaigazolási kötelezettségének bevezetésével tesz eleget a jogalkotó ezen előírásnak. A szolgáltató ajánlatának eljuttatásakor pedig a fogyasztó adatbeviteli hibáinak azonosításával és kijavításával teljesíthető a kritérium [Ektv. 6. § (1) bekezdés].

A fogyasztó helyes és megalapozott döntését segíti elő a másik felet terhelő közzétételi, tájékoztatási kötelezettség, amely a jogügylet keletkezésének szinte minden fázisában megjelenik. Alapvető követelmény az ismertetés módjával szemben:

- digitális úton valósítandó meg (fogalmát lásd 1. számú lábjegyzet; a felek elektronikus közegben teszik jognyilatkozataikat, így jelentős előírás, hogy a szerződés megkötése szempontjából lényeges körülmények is online módon legyenek megismerhetőek);
- közvetlenül (a fogyasztó bármilyen más jogalany közreműködése nélkül, egyedileg elérhesse a szükséges információkat);
- folyamatosan (a szolgáltatás igénybe vevője bármikor, már a kontraktus megkötését megelőzően, a szerződéskötés során és végül azt követően is megjeleníthesse, tárolhassa a szolgáltató tájékoztatóját);
- könnyű hozzáférés biztosításával (a közzétett tények elolvasásához nem követelhető meg például speciális technikai eszköz, vagy bonyodalmas informatikai tudás); [Ektv. 4. § (1) bekezdés].²⁷

A közzétett tájékoztatónak a felsorolt formai kellékeken túl a következő tartalmi elemeket kell magában foglalnia:

- a szolgáltató azonosítását biztosító adatokat, így a nevét, székhelyét, telephelyét; ennek hiányában lakcímét, elérhetőségét, különösen e-mail címét [Ektv. 4. § a) – c) pontjai];
A domainnév az internetes szolgáltatások körében névhasználatot jelent, amely azonosítja a szolgáltatást nyújtó természetes vagy jogi személyt, mert annak nevét és elérhetőségét (címét) egyaránt meghatározza [BDT 2008. 1740. I.].
- a szolgáltató keletkezésére és működésére, tevékenységére vonatkozó információkat [Ektv. 4. § d) – f) pontjai];
- a szabályozott szakmákkal összefüggő tájékoztatás [Ektv. 4. § g) pontja];
- már a szerződés megkötését megelőzően, az ajánlattétel előtt köteles²⁸ a szolgáltató közzétenni az általános szerződési feltételeket [Ektv. 5. § (1) bekezdés]; (A gyakorlatban ez két módon szokott megvalósulni: egyrészt megjeleníthető a szerződés kötésének folyamán az általános szerződési feltétel teljes szövege, amelynek elolvasását és tudomásulvételét egy erre vonatkozó nyilatkozat leigazolásával – például egy e célból létesített

²⁷ A jelenleg hatályos rendelkezések már nem írják elő a magyar nyelven történő tájékoztatást, alkalmazkodva a jogügylet alapvető sajátosságához, a határon való átíveléséhez, a határok nélküli kereskedéshez.

²⁸ A jelenleg hatályos szabályozás szerint az „ajánlattételt megelőző kitétel” már nem szerepel, kizárólag a közzététel módját határozza meg a jogalkotó: az igénybe vevőnek biztosítani kell, hogy az általános szerződési feltételeket tárolhassa és előhívhassa szükség esetén.

négyzet bejelölésével – erősíti meg a szerződő fél, fontos, hogy e lépés kihagyásával nem jöhet létre a jogviszony. Másrészt előfordul olyan konstrukció is, amelynek során az általános szerződési feltételek nem jelennek meg, csupán hivatkozás formájában. Az utóbbi megoldás alkalmazásakor esetleg csatolt file megtekintésével, vagy valamely konkrét helyre történő kattintással nyithatja meg a fogyasztó az adott dokumentumot. Akár az első, akár a második verzió útján teszi hozzáférhetővé a szolgáltató az általános szerződési feltételeket, fontos, hogy a fogyasztónak valamilyen formában igazolnia kell a feltételek tudomásulvételét, e nyilatkozat nélkül nem jöhet létre érvényesen a szerződés.);

- a szolgáltató köteles tájékoztatni az igénybe vevőt az őt megillető elállási jogáról [17/1999. Korm. rendelet 2. § e) pont];
- az igénybe vevő megrendelését megelőzően a szolgáltatás²⁹ nyújtójának tájékoztatási kötelezettsége kiterjed az alábbi körülményekre is
 - az elektronikus eszközök segítségével történő szerződéskötésnél elengedhetetlen technikai lépésekre [Ektv. 5. § (2) bekezdésének a) pontja];
 - a megkötendő jogügylet írásbeli szerződésnek minősül-e, iktatásra kerül-e és ha igen, hozzáférhető módon-e [Ektv. 5. § (2) bekezdésének b) pontja];
 - milyen berendezések állnak rendelkezésre az esetleges adatbeviteli hibák azonosítására és javítására [Ektv. 5. § (2) bekezdésének c) pontja];
 - a szerződéskötés lehetséges nyelveiről [Ektv. 5. § (2) bekezdésének d) pontja];
 - létezik-e alkalmazandó magatartási kódex és amennyiben igen, elérhetősége [Ektv. 5. § (2) bekezdésének e) pontja].

A Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőség, a Reklámfelügyeleti- és e-kereskedelmi Osztály és a Szolgáltatás-ellenőrzési Osztály által végzett vizsgálata rámutatott a szolgáltatók fegyelmezetlenségére a tájékoztatással összefüggésben. A vizsgálati időszakban³⁰ felkeresett cégeknél ellenőrizték, hogy globálisan a tájékoztatási kötelezettségének, és azon belül az egyes körülményekről milyen arányban történik meg a jogszabályi előírásoknak megfelelő informálása a fogyasztónak. A vizsgálat eredményeképpen megállapították, hogy csupán 12 %-os mértékű a teljes körű tájékoztatás és a szolgáltatók közel 90 %-a hiányosan tesz eleget a közzétételi kötelezettségének. Valamennyi kötelezően előírt körülményre vonatkozó tájékoztatási kötelezettség megvalósulásának arányát prezentáljuk az 1. számú mellékletben.

²⁹ A megrendelés szó az igénybe vevő ajánlattételére utal.

³⁰ 2006. január – 2006. december

A szolgáltatót terhelő, szinte minden körülményre kiterjedő adatszolgáltatási-, tájékoztatási- és közzétételi kötelezettsége az e-fogyasztóvédelem alappilléreként preventív funkciót tölt be az érvénytelen szerződések szemszögéből. A szerződéskötéshez szükséges információk birtokában a fogyasztó valós igényeihez igazodó jogviszony alanya lehet, így mérsékelhető az akarat hiányára visszavezethető megtámadási okok miatti érvénytelenség. A felek jelenlétének, közvetlen kontaktusának hiányában gyökerező bizalmatlanság is csökkenthető a digitális jogügyletekkel szemben, így követve a robbanásszerű technikai- és technológiai fejlődést, széles körben elterjedhetnek az elektronikus szerződések, dokumentumok. A Gazdasági Versenyhivatal (a továbbiakban: GVH) Versenytanácsa egyre több olyan ügyben jár el, amelyben fő szerephez jutnak az elektronikus eszközök, különösen a világháló. „Az interneten megjelenő tájékoztatással kapcsolatban kiemelendő, az internet jellegéből adódóan alkalmas arra, hogy információkat, egy-egy termék vonatkozásában akár a releváns információk teljes körét gyorsan és kényelmesen elérhetővé tegyen. Az interneten megjelentethető és meg is jelenő információk nagy tömege ugyanakkor azt is jelenti, hogy a fogyasztó versenyjogilag figyelembe veendő döntésének meghozatalát általában nem az információk szelektálása, a releváns információk megtalálása és kiválasztása, s azok feldolgozása jellemzi. Ebből fakadóan versenyjogi követelményként fogalmazható meg, hogy egy, a fogyasztók számára igen kedvezőként reklámozott termék vagy a fogyasztók számára vonzó akció fogyasztók általi reális megítéléséhez szükséges lényeges információk könnyen elérhetőek legyenek, a hangsúlyozott kedvező tulajdonsággal egy oldalon, ahhoz közel, fogyasztóbarát módon kerüljenek elhelyezésre (Vj-129/2005/31. számú eset 51. pontja; Vj-133/2005/26. számú határozatának 49. pontja). Az elektronikus közegben keletkezett jogügyletek esetén kiemelkedő jelentősége lehet a megtévesztés tényállásának. A GVH Versenytanácsának számtalan esete³¹ foglalkozik a fogyasztó megtévesztésével, például a következő ügyekben is. A Rossmann Magyarország Kft. 2007. szeptember 20-30. között, valamint december 3-9. között akciós áron meghirdetett termékei nem voltak elérhetőek a vásárlók számára. A fogyasztók figyelmét a nyomtatott sajtó mellett elektronikus módon, a drogéria-hálózatot működtető gazdasági társaság honlapján is igyekeztek felkelteni a kedvezményes áron forgalmazott parfümökre. Az eljárás alá vont magatartásának jogszerűtlenségét két indok is alátámasztotta: egyrészt a reklámújságban és a honlapon bemutatott áruból vagy egyáltalán nem állt rendelkezésre vagy irreálisan alacsony darabszámot kínáltak eladásra; másrészt az eladási árra vonatkozó kedvezmény mértéke a meghirdetettnél jóval alacsonyabb volt. Az említett okok következtében a vásárlók nem kaptak reális képet, így a társaság megtévesztette a fogyasztókat (Vj-11/2008.). Az ismertetésre kerülő, második ügyben a Versenytanács az Euro Credit Consulting Kft. magatartását minősítette a fogyasztók megtévesztése miatt jogellenesnek. Az eljárás alá vont cég reklámjai

³¹ Például: Vj-11/2008.; Vj-163/2007.; Vj-149/2005.; Vj-37/2004. Forrás: <http://www.gvh.hu>

azt sugallták, hogy leendő ügyfeleinek hitelt vagy kölcsönt folyósít kedvező feltételekkel, továbbá, hogy azonnal biztosítják az összeget, amelyet a későbbiekben havi rendszerességgel törleszt a fogyasztó. A látszat ellenére a gazdasági társaság hirdetései fogyasztói csoportot takartak. Az eljárás alá vont állításai³² alkalmasnak bizonyultak a fogyasztók megtévesztésére (Vj-163/2007.).

A fogyasztó megtévesztésének tényállása az egyéni jogsérelmen túl alkalmas a verseny tisztaságának veszélyeztetésére is, mivel a nem tényszerű, valótlan állítások a versenytársak hátrányát idézhetik elő. A fogyasztói döntések tisztességtelen befolyásolásának tilalmáról rendelkező szakaszok célja a fogyasztók döntési szabadságának, mint védett jogi tárgynak a különböző áruk és/vagy szolgáltatások közötti választás védelmezése. A jogalkotó által meg nem engedett (Tpvt. III. fejezet) eszközök, módszerek kihat(hat)nak a versenytársak és az általuk kínált azonos vagy helyettesítő termékek fogyasztó általi rangsorolására és ezáltal a verseny tisztaságára. A verseny torzítása, korlátozása szempontjából releváns önmagában az ilyen hatás kiváltására való alkalmasság. „A fogyasztói döntések tisztességtelen befolyásolását tiltó rendelkezéseknek nem tényállási eleme sem a fogyasztóknak okozott sérelem megvalósítása, sem a fogyasztói panaszok rendelkezésre állása” (Vj – 129/2005/31. számú ügyének 44. pontja). Az előbbi gondolattal egyezően állapította meg a Versenytanács az eljárás alá vont jogsértő magatartását anélkül, hogy a hátrány ténylegesen bekövetkezett volna. Ezúttal a GVH Versenytanácsa az Erste Hungary Rt. ellen indított eljárásban azt vizsgálta, hogy a társaság megsértette-e a Tpvt. III. fejezetének szakaszait az „Erste Elektronikus Számlacsomag” elnevezésű termék bevezetése és népszerűsítése érdekében közzétett internetes tájékoztatóval³³. Az eljárás alá vont által 2003-ban bevezetett szolgáltatáscsomag igénybevétele a fogyasztó digitális eszközök segítségével adhatja megbízásait az Rt. részére. A társaság 2004. január 5-től módosította a szolgáltatás megnyitásának a feltételeit, amelyről egy bonyolult módon elérhető közleményt helyezett el a honlapján, a korábbi (2003. szeptember 15-én) hirdetés aktualizálása nélkül. Így a világhálón keresztül elérhető tájékoztatás valótlan adatokat, információkat tartalmazott mintegy 10 napon át. A Versenytanácsi határozat értelmében az Erste Hungary Rt. vizsgált magatartása alkalmas volt a fogyasztók versenyjogilag releváns döntésének tisztességtelen befolyásolására, hiszen a félrevezető tájékoztatás következtében a fogyasztók nem tudtak reális képet kialakítani a kínált szolgáltatás lényeges tulajdonságairól. A Versenytanács azt is hangsúlyozta döntésében, hogy „a hitelintézetek elektronikus kereskedelmi szolgáltatásai nyújtásának egyes feltételeit jogszabályok határozzák meg, így például a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII törvény [lásd különösen a

³² „Fix törlesztőrészletek; Nem hitelképes?; Nem kap hitelt?; [...] millió Ft akár havi [...] Ft-ért; BAR – listásoknak; Kezes és jövedelemigazolás nélkül!; Ingatlan fedezettel; futamidő” (Vj – 163/2007.) Forrás: <http://www.gvh.hu>

³³ <http://www.erste.hu>

törvény 203. §-a (2) bekezdésének harmadik fordulátát, illetve ugyanazon cikk (3) bekezdését, valamint a 210. §-ának (4) bekezdését]. Megemlítendő továbbá, a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete elnöke a fogyasztók pénzügyi szervezetek általi tájékoztatásáról szóló 15/2001. számú ajánlásának 1. pontjában aláhúzza, hogy fokozott tájékoztatási, együttműködési kötelezettség terheli a fogyasztó irányában. Az ajánlás külön foglalkozik az elektronikus kereskedelem keretében történő tájékoztatás egyes kérdéseivel (Vj – 37/2004/16.).

A fogyasztóvédelmi- és a versenypolitika határán fekvő területről, a fogyasztói döntések szabadságának védelméről összességében megállapíthatjuk, hogy a digitalizált társadalmi- és gazdasági viszonyokban egyre fontosabb szerepet tölt be. Kiemelt jelentősége van a gyakorlathoz igazodó jogi szabályozásnak, és érvényesülésének, kikényszerítésének. Fogyasztói szempontból fontos megjegyezni, hogy a Tpvt. rendelkezéseibe ütköző magatartások kivizsgálása során nem célja a GVH-nak az egyéni jogsérelmek orvoslása (a fogyasztóvédelem egyéb szerveihez fordulhat, valamint polgári jogi igényeit érvényesítheti), hiszen elsődlegesen a közösség – a fogyasztók összességének – érdekeik védelmét hivatott biztosítani. A jogsértő tájékoztatás – hiányos, megtévesztő, vagy a közélettel teljes hiánya – esetén hatékony szankcióként vehetjük számításba az érintett szolgáltató adatainak nyilvánosságra hozatalát, a bevételeihez igazodó pénzbírságot, esetleg további közigazgatási következményként a tevékenység megszüntetését, illetve a nyilvántartásból való törlést.

A fogyasztók megtévesztésére irányuló magatartással összefüggő esetek további bemutatása helyett vizsgáljuk meg az érvénytelenséggel kapcsolatosan a kontraktus másik oldalán található jogalany, a szolgáltató védelmét a komolytalan megrendelésekkel szemben.

Az on-line úton kötött szerződés érvénytelensége (semmisségi és megtámadási okok közül kizárólag a tanulmány tárgya szempontjából tipikusakat ismer-tetjük) nem csak akarati hibára vezethető vissza, hanem a fogyasztó cselekvő-képességének fogyatékoságára is. Az elektronikus kereskedelmi szolgáltatás két meghatározó sajátosságán alapul a probléma forrása:

- a megállapodást kötő jogalanyok fizikailag nem egy térben helyezkednek el, a távollévő felek személyes találkozásának, kontaktusának hiánya;
- és az elektronikus út, mint a jognyilatkozatok továbbításának közege.

A szolgáltatónak meg kell győződnie arról, hogy szerződő partnere cselekvőképés, tehát célszerű a szerződéskötés folyamatába beépíteni olyan lépéseket, amelyek segítségével kizárható például egy hatéves gyermekkel történő megállapodás kötése. Tökéletes megoldás nem létezik a cselekvőképességgel összefüggő probléma kezelésére, de meghatározott nyilatkozatok elfogadásához köthető a szerződés érvényessége, továbbá bizonyos az adott személyhez tapadó adatok is kérhetőek (természetesen a speciális adatvédelmi előírások figyelembe vételével).

3. A szerződés teljesítése, ellenszolgáltatás

Két fő módszer áll rendelkezésre a szolgáltató teljesítéséhez és a fogyasztó ellenszolgáltatásának nyújtásához is; a hagyományos, Ptk. szerinti off-line út és az elektronikus eszközök igénybe vételével történő on-line.

Amennyiben a szerződés közvetett tárgya áru³⁴, fő szabály szerint kizárt a digitális úton történő teljesítés, de például a jogilag szerzői művek kategóriájába tartozó szoftver átadható letöltés segítségével is, anélkül hogy a felek közvetve vagy közvetlenül találkoznának, illetve anélkül, hogy az igénybe vevő átvénné a szoftver tárgyiasult formáját, mondjuk egy CD lemezként. A szolgáltatások teljesíthetők az előzetes on-line szerződéskötést követően a klasszikusnak számító off-line úton, mint például ingatlan bérbeadásakor, vagy gépjármű kölcsönzéskor. Elektronikusan is eleget tehet a szolgáltató a szerződésszerű teljesítési kötelezettségének, mint a munkaközvetítés vagy a hirdetési szolgáltatás esetén.

A fogyasztó is megfizetheti az áru ellenértékét, illetve a szolgáltatás díját off-line és on-line módon is. Hagományos útnak minősül e tekintetben az ellenszolgáltatás utánvétellel való kiegyenlítése, amikor az igénybe vevő készpénzzel fizet a kézbesítőnek (lehet például a fuvarozó, a szállító). A digitális fizetés alkalmazásának feltétele a szolgáltató hozzájárulása és a jogviszony mindkét oldalán álló félnek rendelkeznie kell a szükséges technikai berendezéssel (ilyenek a direkt bankkártyás fizetések és a fizetőprogramok alkalmazása³⁵).

4. A szerződés módosítása, megszegése és megszűnése

A jogalkotó nem rendelkezik a digitális úton létrejött kontraktusok módosításáról, a szerződésszegés esetköreiről és a megszüntető jogi tényekről sem „Az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről” szóló törvényben, sem „A távollévők között kötött szerződésekre” vonatkozó kormányrendeletben és „A kereskedelemről” szóló törvényben sem. Ennek megfelelően a felek megállapodása az irányadó, illetve a szubszidiárius jelleggel alkalmazandó Ptk. kötelmi általános része. Főszabály szerint a szerződő partnerek egyező akaratnyilvánítással eltérhetnek a megállapodástól [Ptk. 240. § (1) bekezdés]. Szerződésszegés megállapítható, ha valamely fél nem tesz eleget a szerződésben foglaltaknak, jogszabályon alapuló kötelezettségeinek. Sok esetben már a szolgáltatót terhelő tájékoztatói, közzétételi kötelezettségben felmerül a szerződésszegés problémája. A szerződés megszűnését eredményező körülmények közül a fogyasztót megillető elállási jog kerül nevesítésre az irányadó normatív szabá-

³⁴ A módosítás előtti értelemben vett áru, amelybe a szolgáltatás nem tartozott bele.

³⁵ CSÉCSY – FÉZER – KÁROLYI – PETKÓ – TÖRÖ: „A gazdasági szféra ügyletei” (Debrecen, 2006. 217–218.)

lyozásban, egyebekben a Ptk. megszűnéssel kapcsolatos rendelkezései alkalmazandók.

V. A jogviszony tartalma

Az elektronikus kereskedelmi szolgáltatás realizálása érdekében létesített jogviszony tartalmi elemei a szerződő partnerek jogainak és kötelezettségeinek összessége, hasonlóan a hagyományos off line ügyletekhez, ami a jogviszony egyik oldalán jog, az a másik pozícióban kötelezettségként jelenik meg. Az on line jogviszonyok annyiban mutatnak specialitást, hogy a megállapodást kötő felek személyes kontaktusa hiányának kompenzálása érdekében a jogalkotó a szolgáltatót terhelő kötelezettségek mellett a fogyasztót megillető jogokra helyezi a hangsúlyt.

A szolgáltatót terhelő kötelezettségek:

- közzétételi kötelezettség: a szolgáltató köteles közzé tenni az általános szerződési feltételeket oly módon, hogy a szolgáltatás igénybe vevője tárolni tudja és bármikor előhívhatta [Ektv. 5. § (1) bekezdés].
- tájékoztatási kötelezettség: az Ek törvényben és a 17/1999. Korm. rendeletben nevesített, valamint utaló szabály formájában megjelölt körülményekről köteles a fogyasztót tájékoztatni a szolgáltató a jogalkotó által előírt kritériumoknak is eleget téve [Ektv. 4. §, 5. § (2) bekezdés; 17/1999. Korm. rendelet 2. § (1) bekezdés e) pontja].
- visszaigazolási kötelezettség: amennyiben az ajánlattevői pozícióban az igénybe vevő áll, köteles a szolgáltató a fogyasztót terhelő 48 órás ajánlattételi kötöttségen belül visszaigazolást küldeni, tehát elfogadó nyilatkozatot tenni számára. A visszaigazolás meg nem történte vagy késedelmes volta esetén a fogyasztó elállási jogával élhet a 48 óra elteltét követően [Ektv. 6. § (2) bekezdés].
- szerződésszerű teljesítés: a szolgáltató nem-teljesítése esetén a fogyasztó felszólítására köteles a szolgáltatás nyújtója az igénybe vevőtől kapott felszólítás kézhezvételétől számított 30 napon belül a szerződés szerinti teljesítésre [17/1999. Korm. rendelet 7. § (1) bekezdés].
- visszatérítési kötelezettség: a szolgáltató köteles a már átadott ellenértéket haladéktalanul, de legkésőbb 30 napon belül visszaszolgáltatni az alábbi két esetben;
 - a) ha a fogyasztó eláll a vásárlástól [17/1999. Korm. rendelet 4. § (5) bekezdés];
 - b) ha a vállalkozás nem teljesítésének oka, hogy a szerződés közvetett tárgya nem áll rendelkezésre és a fogyasztó fizetett foglalót [17/1999. Korm. rendelet 7. § (2) bekezdés].

Az igénybe vevőt megillető jogosultságok:

- tájékoztatáshoz, információhoz való joga (hozzáférés joga): a fogyasztó számára biztosítandó a szerződés szempontjából lényeges információkhoz való hozzájutás [Ektv. 4. §, 5. § (2) bekezdés; 17/1999. Korm. rendelet 2. § (1) bekezdésének e) pontja].
- visszaigazoláshoz való jog: ha az elektronikus kereskedelmi szolgáltatás nyújtására irányuló kontraktus megkötése érdekében a fogyasztó tesz ajánlatot, a szolgáltató köteles az ajánlat megérkezésétől számított 48 órán belül visszaigazolást küldeni az igénybe vevőnek [Ektv. 6. § (2) bekezdés];
- elállás joga: a fogyasztót megillető elállási jog két esetkörre bontható;
 - a) a megrendeléstől való elállás joga: ha a 48 órás ajánlati kööttség időtartamán belül a szolgáltató elfogadó nyilatkozata nem érkezik meg, a fogyasztó azt követően gyakorolhatja elállási jogát [Ektv. 6. § (2) bekezdés];
 - b) a vásárlástól való elállás joga: a termék kézhezvételének napjától/szolgáltatás nyújtására irányuló kontraktus esetén a szerződéskötés napjától (ha az írásbeli megerősítés átvételének napja későbbi, akkor ettől a naptól) számított 8 munkanapon belül indokolási kötelezettség nélkül (objektív elállás) [17/1999. Korm. rendelet 4. § (1) bekezdés és (2) bekezdésének a) és b) pontjainak első fordulata]; legfeljebb azonban a termék kézhezvételétől/szolgáltatás vonatkozásában a szerződéskötés napjától számított három hónap áll nyitva a fogyasztó számára (szubjektív elállás) [17/1999. Korm. rendelet 4. § (2) bekezdésének a) és b) pontjainak második fordulata]. A 3 hónapos határidő meghosszabbodhat maximálisan 7 munkanappal, ha az írásbeli megerősítés a három hónapon belül úgy érkezik meg az igénybe vevőhöz, hogy már kevesebb mint 8 munkanap áll rendelkezésre (a 8 munkanapos elállás gyakorlásának feltétele, hogy legkésőbb a termék átvételétől/szerződéskötés napjától számított három hónapon belül megérkezzen a fogyasztóhoz az írásbeli megerősítés) [17/1999. Korm. rendelet 4. § (3) bekezdés].

A fogyasztó azonban nem állhat el a vásárlástól a következő megálapodások keletkezésékor:

- a szolgáltatás nyújtása megkezdődött a fogyasztó hozzájárulásával az elállásra nyitva álló határidő előtt [17/1999. Korm. rendelet 5. § a) pont];
- a szerződés közvetett tárgyat képező termék/szolgáltatás ára/díja a pénzpiac szolgáltató befolyásától független ingadozásától függ [17/1999. Korm. rendelet 5. § b) pont];
- a termék az igénybe vevő személyéhez kötött, illetve azt a fogyasztó utasításai alapján vagy kifejezett kérésére állítot-

- ták elő, vagy természeténél fogva nem szolgáltatható vissza [17/1999. Korm. rendelet 5. § c) pont];
- hang-, illetve képfelvétel, valamint számítógépi szoftver példányára vonatkozó szerződés a csomagolás felbontása esetén [17/1999. Korm. rendelet 5. § d) pont];
 - hírlap, folyóirat és időszaki lap terjesztésére vonatkozó megállapodás [17/1999. Korm. rendelet 5. § e) pont];
 - szerencsejáték-szerződés esetén [17/1999. Korm. rendelet 5. § f) pont].
- ellenérték visszatérítéséhez való jog: a szolgáltató köteles haladéktalanul, de legkésőbb 30 napon belül visszatéríteni az átadott ellenértéket, amennyiben
 - a fogyasztó gyakorolja a vásárlástól való elállás jogát [17/1999. Korm. rendelet 4. § (5) bekezdés]; és
 - nem-teljesítés fennforgásakor az esetlegesen átadott foglaló összegét [17/1999. Korm. rendelet 7. § (2) bekezdés].

Szolgáltató jogai:

- ellenszolgáltatás követelésének joga: az elektronikus kereskedelmi szolgáltatás fogalmi eleme fő szabály szerint a visszerhesség, ennek megfelelően a szerződészerű teljesítéssel, illetve megállapodástól függően beáll az igénybe vevő oldalán az ellenérték átadásának kötelezettsége [Ektv. 2. § f) pont]. Amennyiben a fogyasztó késedelmesen vagy hiányosan tesz eleget ennek, a szolgáltató jogosult követelni az ellenszolgáltatást, kivéve a meg nem rendelt termék/szolgáltatás esetét [17/1999. Korm. rendelet 8. § (1) bekezdés].
- kártérítési igény: a szolgáltató követelheti a szerződés tárgyának nem rendeltetészerű használatából eredő kárának megtérítését, amennyiben a fogyasztó eláll a vásárlástól [17/1999. Korm. rendelet 4. § (6) bekezdésnek utolsó mondata].
- költségek megtérítése iránti igény: a szolgáltató követelheti vásárlástól való elálláskor a termék visszaszolgáltatásával kapcsolatos költségek megtérítését [17/1999. Korm. rendelet. 4. § (6) bekezdés], kivéve ha a fogyasztó helyettesítő termék/szolgáltatás nyújtására hivatkozva él elállási jogával [17/1999. Korm. rendelet 7. § (3) bekezdés].

Fogyasztó kötelezettségei:

- ellenszolgáltatás átadása, teljesítése: ha nem ingyenes a szerződés, a fogyasztó köteles a felek megállapodásának megfelelően átadni a szolgáltatónak a szerződés tárgyának ellenértékét [Ektv. 2. § f) pont], kivéve a

meg nem rendelt termékkel/szolgáltatással történő teljesítéskor [17/1999. Korm. rendelet 8. § (1) bekezdés].

- kártérítési kötelezettség: a fogyasztó köteles megtéríteni a nem rendeltésszerű használatból eredő kárt, amennyiben eláll a vásárlástól [17/1999. Korm. rendelet. 4. § (6) bekezdés].
- költségviselés: az igénybe vevőnek kell viselnie a szerződés közvetett tárgyának visszaszolgáltatásával járó költségeket elállás esetén [17/1999. Korm. rendelet 4. § (6) bekezdés], kivéve ha helyettesítő termék/szolgáltatás miatt elállási jogával [17/1999. Korm. rendelet 7. § (3) bekezdés].

VI. A szolgáltató és a közvetítő szolgáltató felelőssége

Az elektronikus kereskedelmi szolgáltatás során a szolgáltató és az igénybe vevő által létesített kétpólusú jogviszony fő szabály szerint három alanyúvá bővül a közvetítő szolgáltató igénybe vételével. Így az információs társadalommal kapcsolatos szolgáltatással okozott kár és egyéb jogsérelem bekövetkeztekor a szolgáltatás nyújtójának felelőssége mellett szükséges megvizsgálni a közvetítő szolgáltató felelősségét is.

A szolgáltató az általa közzétett jogsértő információval okozott károkért korlátlanul és közvetlenül, azaz elsődlegesen felel (mind az igénybe vevővel szemben a szerződésszegésért, mind az érintett harmadik személlyel szemben) [Ektv. 7. § (1) bekezdés]. A jogsértő információ nyilvánosságra hozatalának eredményeképpen keletkezett kár megtérítésére vonatkozó egyenes jelleget támasztja alá a következő eseti döntés. Az internetes tartalomszolgáltató maga állítja elő és teszi közzé az információt, ezért a felelőssége közvetlen, [...] (BDT 2008. 1777.). Egy korábbi ügyben is megállapítást nyert a szolgáltató felelőssége, mivel csak az internetes szolgáltató aktív közreműködésével válik lehetővé a szerzői műnek a weboldalon történő megjelenítése, és a szolgáltatónak megfelelő lehetősége és ráhatása van arra, hogy a honlapján csak olyan szerzői mű jelenhessen meg, amellyel szerzői jogsértés nem valósul meg, felelőssége – szerzői jogsértés esetén – megállapítható (BDT 2005. 1122.). A szolgáltató felelőssége objektív jogalapú, hiszen a felróhatóság vizsgálata nélkül, önmagában a tanúsított magatartás eredményéből indulunk ki és feltétlen fokozatú.

A közvetítő szolgáltató a jogszabály szó szerinti szövege alapján nem felel a jogellenes tájékoztatással előidézett hátrányért, amennyiben a törvényi mentesülési feltételek teljesülnek [Ektv. 7. § (2) bekezdés]. Azonban a hivatkozott normahely valójában azt jelenti, hogy a közvetítő szolgáltató felelősséggel tartozik a jogalkotó által meghatározott kivételektől eltekintve, ez esetben viszont felelőssége objektív jogalapú és fokozott mértékű. A mentesülési kritériumok hátterében az a tény áll, hogy a közvetítő szolgáltató az általában elvárhatóság köve-

telményének eleget tesz azáltal, ha az általa továbbított, tárolt, és hozzáférhetővé tett információk, adatok tartalmát és összefüggéseit sértetlenül hagyja azok kezelése során. A közvetítő szolgáltató nem köteles ellenőrizni az általa csak továbbított, tárolt, hozzáférhetővé tett információt, és nem köteles olyan tényeket vagy körülményeket keresni, amelyek jogellenes tevékenység folytatására utalnak [Ektv. 7. § (3) bekezdés]. A közvetítő szolgáltató köteles megőrizni a kezelt tények, körülmények integritását oly módon, hogy tevékenységének nem képezi részét az adatok jogszerűségének ellenőrzése. A közvetítő szolgáltató a tartalom előállításába nem avatkozik bele, ezért felelőssége korlátozott (BDT 2008. 1777.). Az irányadó törvény a közvetítő szolgáltatók egyes típusai szerint rögzíti a kimentés alapját. Egyszerű adatátvitelt és hozzáférést biztosító szolgáltató³⁶ abban az esetben mentesül a felelősség alól, ha megmarad a passzív közreműködői szerepkörben, vagyis nem ő kezdeményezi az információ továbbítását, nem ő választja meg az adatok címzettjét és nem változtat a szöveg tartalmán [Ektv. 8. § (1) bekezdés a)-c) pontjai]. A gyorstárolást végző közvetítő szolgáltató mentesülésének feltétele, hogy az információ változatlanosságát garantálja, az adatokhoz való hozzáférés megfelel az előírt rendelkezéseknek, az információkat széles körben elfogadott módon frissíti, amelyekkel biztosítja az adatgyűjtés befolyásmentességét is. A tárhelyszolgáltató, vagy más néven a gazdaszámitógépet biztosító szolgáltató nem tartozik helytállással, ha nincs tudomása a gazdaszámitógépen elhelyezett adatok tartalmáról, továbbá, ha mégis tudomást szerez az információ tartalmának jogellenességéről, haladéktalanul eltávolítja azt, vagy megakadályozza a hozzáférést ex nunc hatállyal (Ektv. 10. §). A keresőszolgáltatást nyújtó közvetítő mentesülésének alapja megegyezik a tárhelyszolgáltatónál ismertetett feltételekkel (Ektv. 11. §). A közvetítő szolgáltató első kategóriáját alkotó egyszerű adatátvitelt végző és az információk elérhetőségét garantáló szolgáltató kivételével a többi csoport esetén további mentesülési kritérium az ún. értesítési-eltávolítási eljárás³⁷ lefolytatása [Ektv. 7. § (4) bekezdés], ezzel egyezően foglal állást a bíróság, amikor kimondja, hogy a közvetítő szolgáltató nem felel a jogszabályba ütköző tartalmú információval harmadik személynek okozott jogsérelemért, ha a tárolt információval kapcsolatos jogellenes magatartásról való tudomásszerzés után haladéktalanul intézkedik annak eltávolításáról (BDT 2008. 1777.). A jogszabályi rendelkezések megkerülésével – vagyis a felek összejárásával – közzétett jog-

³⁶ Vélelmezhető, hogy adminisztratív okból kifolyólag az Ektv. 8. §-ának (1) bekezdése az értelmező rendelkezések köréből a tárhelyszolgáltatóra hivatkozik, azonban a norma rendszertani értelmezése, továbbá a kapcsolódó indokolásból egyaránt arra következtethetünk, hogy valójában a hivatkozott jogszabályhely a 2. § a) pontja szerinti közvetítő szolgáltatóra (egyszerű adatátvitelt végző és a tájékoztatáshoz való hozzáférést biztosító) alkalmazandó.

³⁷ Amennyiben a közvetítő szolgáltató tevékenységével szerzői jogot sért, vagy a védjegybirtokos, földrajzi árujelző jogosultjának jogát sérti és a szerző, védjegybirtokos, a jogsértés tényéről értesíti őt, haladéktalanul köteles eltávolítani vagy hozzáférhetetlenné tenni a sérelmes adatot (Ektv. 13. §).

sértő tájékoztatással történő jogsérelem okozásának korlátozására, kizárására irányul az Ektv. 12. §-a, mely szerint a tárhelyszolgáltatót és a keresőszolgáltatót mégis helytállási kötelezettség terheli, ha az igénybe vevő a szolgáltató megbízásából vagy utasításai alapján cselekszik. A közvetítő szolgáltató mentesülése azonban nem zárja ki az objektív jogkövetkezmények alkalmazásának lehetőségét (a sérelmet szenvedett fél bírósági úton kérheti például a jogsértés abbahagyását, vagyis a jogsértő információ jövőbeni közzétételének tilalmát) [Ektv. 7. § (5) bekezdés].

Felmerül kérdésként, hogy a közvetítő szolgáltató e minőségében teljesítési segédnek³⁸ minősül-e. Az elektronikus kereskedelmi szolgáltatás nyújtása tipikusan közvetítő szolgáltató közreműködésével valósul meg, azonban tevékenysége fő szabály szerint nem a szolgáltató saját tevékenységének normál funkcionálását biztosítja, hiszen alapvetően az igénybe vevő által biztosított adatokat továbbítja, hozzáférhetővé teszi valamely távközlő hálózaton, továbbá az adatátvitel gyorsabbá és hatékonyabbá tétele érdekében a felhasználók által gyakran lekérdezett információkat rövid ideig, azonban a gazdaszámítógéptől eltérő helyen tárolja, vagy tárhelyszolgáltatást, illetve keresőszolgáltatást nyújt, ennek megfelelően nem minősül teljesítési segédnek (nem állnak helyt a magatartásáért). Ilyen esetben a közreműködő, a közvetítő szolgáltató felelőssége mögöttes, másodlagos jellegű és szubjektív jogalapú.

Záró gondolatok

A tanulmány az elektronikus kereskedelem polgári jogi vetületeire koncentrálna, fontos azonban megjegyezni, hogy a digitális közeg, az on-line szerződések, és jogviszonyok valamennyi jogterületet érintenek. Például szabályozandó a virtuális üzlet alapítása, felmerülhetnek szerzői jogi kérdések, adózási és számviteli problémák, un. digitális bűncselekmények jelennek meg az új típusú jogügyletekkel egyidejűleg, munkajogi és szociális jogi hatások. A kereskedelem átrendezésével járó többletköltségek jelenleg az állami szférára hárulnak. A részben digitalizált üzletek és az újonnan létesített virtuális áruházak költségtakarékosság okán több tucat munkavállalójuktól megválva a segélyezési zónába kerülők számát növelik jelentősen.

Az elektronikus eszközök alkalmazásának széles körű elterjedése mellett számos érv sorakoztatható fel, így az on-line vállalkozás alapításának és működésének járulékos költségei minimálisak, gyors és hatékony döntéshozói mechanizmus alakulhat ki, az információs társadalommal összefüggő szolgáltatás terjeszkedésének, növekedésének esélye gyakorlatilag határtalan, állandó nyitva tartás biztosítható, bármikor megtekinthető tájékoztatás, az információk relatíve

³⁸ Aki kötelezettsége teljesítéséhez vagy joga gyakorlásához mást vesz igénybe, ennek magatartásáért felelős (Ptk. 315. §).

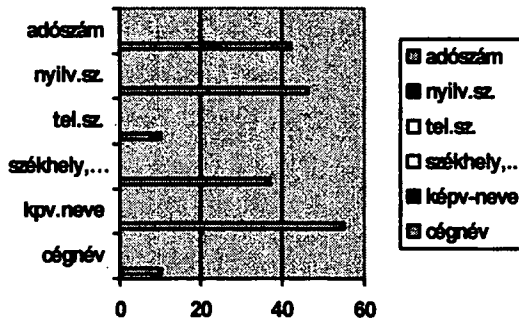
könnyen aktualizálhatóak, a keresleti és a kínálati oldal is korlátlanul bővíthet. Kulcsfontosságú feladat a bizalom megteremtése, ezt szolgálják különösen a speciális fogyasztóvédelmi és adatvédelmi rendelkezések. A fogyasztók megnyerése érdekében a nagyobb vállalatoknál az ún. önszabályozó mechanizmus alkalmazása terjedt el. A hazánkban fiókteleppel, leányvállalattal rendelkező multinacionális vállalatok a belső működési területükön meghonosították saját normáikat zülált jogrendszerünk rugalmatlanságának, hiányosságainak kompenzálására, pótlására (a jogforrási struktúráról szóló részben utaltunk arra, hogy számos norma alkalmazására lehet szükség egy-egy digitális jogi helyzet megoldásakor). A bizalom másik oldalát is meg kell teremteni, a szolgáltatók jogi védelme által. Megállapíthatjuk, hogy mérhető hátrányba kerülnek virtuális, illetve részben digitalizált versenytársaikkal szemben a hagyományos cégek, amennyiben nem csatlakoznak az új típusú módszereket alkalmazó on-line társadalomhoz. A kereskedelem struktúrájának nemzetközi szintű átrendeződésének hatására napjainkra az on-line jelenlét már nem jelent előnyt, viszont annál nagyobb hátrányt, veszteséget eredményez a hiánya.

Legyen szó akár vállalkozásról, akár magánszemélyről, idő- és költségtakarékos alternatívát kínál az elektronikus út, az on-line környezet a hagyományos, off-line módozattal szemben. Az elektronikus úton tett jognyilatkozatok általános elfogadottságához komoly felkészülés szükséges a jogalkotó, a jogalkalmazó és a magánszemélyek részéről is.

1. számú melléklet

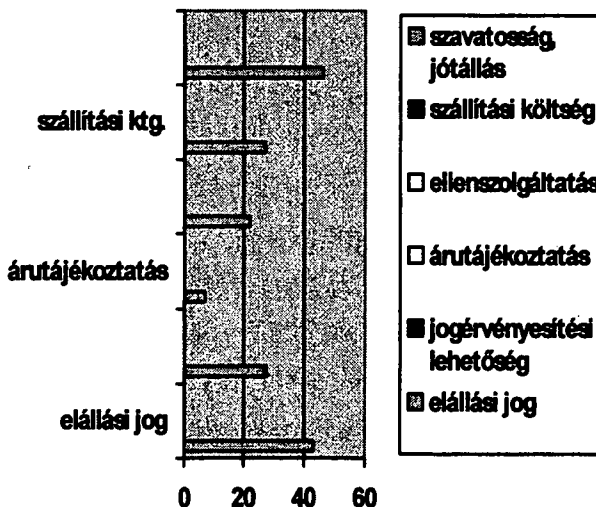
1. táblázat

A szolgáltatót terhelő tájékoztatási kötelezettség elmulasztásáról (db)³⁹
Szolgáltatás nyújtó azonosításához szükséges adatok

2. táblázat

A szerződés közvetett tárgyára vonatkozó információk

³⁹ A mulasztások száma a 78 vizsgált esethez viszonyítva értendő.

Forrás: Jelentés az elektronikus kereskedelemre vonatkozó tájékoztatási kötelezettség betartásának ellenőrzéséről (Ikt. szám: SEO-381/2006.; Budapest; 2006. december; http://www.nfh.hu/data/cms8171/jelentes_evvege.pdf)

FELHASZNÁLT IRODALOM, JOGANYAG

Jogszabály

- 1) 2008. évi XLII. törvény – a fogyasztóvédelemről szóló 1997. évi CLV. törvény, valamint egyes kapcsolódó törvények módosításáról
- 2) 2005. évi CLXIV. törvény – a kereskedelemről
- 3) 2003. évi C. törvény – az elektronikus hírközlésről
- 4) 2001. évi CVIII. törvény – az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről
- 5) 1959. évi IV. törvény – a Polgári Törvénykönyvről
- 6) 17/1999. (II.5.) Korm. rendelet – a távollévők között kötött szerződésekről
- 7) 25/2007. (II.28.) GKM rendelet – a nyilvántartásba vételre kötelezett áruk és szolgáltatások köréről és az ezekre vonatkozó kereskedelmi tevékenység gyakorlásának feltételeiről

Jogirodalom

- 1) Aranyi Péter „Az on-line felhasználási folyamat szereplőinek felelősségi kérdéseiről” (Debreceni Jogi Műhely; IV. évfolyam 1. szám; 2007. január 1.)
- 2) Csécsy-Fézer-Károlyi-Petkó-Törő „A gazdasági szféra ügyletei” (Debrecen; 2006.)
- 3) Dr. Verebics János „Az elektronikus gazdasági kapcsolatok joga” (HVG-ORAC; Budapest; 2001.)
- 4) Kondricz-Tímár „Az elektronikus kereskedelem jogi kérdései” (KJK-KERSZÖV; Budapest; 2000.)
- 5) Papp Tekla „Atipikus szerződések” (Szeged; Tyras; 2007.)
- 6) Strihó Krisztina „Határtalan lehetőségek az elektronikus kereskedelemben” (Acta Conventus de Iure Civili; Tomus VI.; Szerk.: Papp Tekla; Szeged, LECTUM; 2007.)
- 7) Sylvester-Verebics „Az elektronikus aláírásra, elektronikus kereskedelemre vonatkozó törvények magyarázata” (HVG-ORAC; Budapest; 2006.)

Jogalkalmazói döntések

- 1) BDT 2008. 1777.
- 2) BDT 2008. 1765.
- 3) BDT 2008. 1740.
- 4) BDT 2005. 1122.
- 5) Vj-11/2008.
- 6) Vj-163/2007.
- 7) Vj-149/2005.

- 8) Vj-133/2005.
- 9) Vj-129/2005.
- 10) Vj-37/2004.

Internetes címek

- 1) <http://ertelmezoszotar.atw.hu> (2008. szeptember 18.)
- 2) http://gisfigyelo.geocentrum.hu/informatika/kisokos_gyorsitotar.html (2008. szeptember 12.)
- 3) <http://www.gvh.hu>
- 4) <http://www.law.klte.hu/jogimuhely>
- 5) <http://www.nhh.hu>
- 6) <http://www.nfh.hu>

Egyéb

- 1) Jogi Lexikon (KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft.; Budapest; 1999.)
- 2) Magyar Értelmező Kéziszótár (Akadémiai Kiadó; Budapest; 1828.)

KRISZTINA STRIHÓ

**THE CIVIL RIGHT'S PROJECTIONS OF THE ELECTRONIC
COMMERCE**

(Summary)

The essay concentrates on the civil right projections of the electronic commerce, however it is important to note that the digital context, the on-line contracts, and contractual relationships affect all law areas. For example, it is necessary to regulate the foundation of the virtual businesses they may arise copyright questions, taxational and accountancy problems, so-called digital crimes appear simultaneously with the new type of contracts, labour law and social right effects. The additional charges caused by the restructuring of the commerce, fall to the state sphere currently. The partly digitized businesses and the newly established virtual department stores separating from more dozens of their employees because of economic reasons, increasing the number of people who belong to aid zone. The impact of international change of the structure of commerce is that nowadays the on-line appearance doesn't mean advantage, however its lack results big disadvantage and loss.

Let it be a company/firm, or even a private person, the electronic way, the on-line context offers time and cost saving alternative opposite to the traditional, off-line method. To the general acceptance of the electronic legal statements are necessary form the legislator's, the right employer's and the private people's part.